

EVALUERING AF "LIV I LANDSBYEN"

UDARBEJDET FOR
HELSINGØR KOMMUNES BIBLIOTEKER,
VEJLE BIBLIOTEKERNE, BRØNDERSLEV BIBLIOTEK,
HILLERØD BIBLIOTEKERNE
OG SLAGELSE BIBLIOTEKERNE

MARTS 2026

JENS ULRICH, ULRICH CONSULT APS

A background image showing the silhouettes of a group of people jumping joyfully on a beach at sunset. The sky is a mix of orange, yellow, and blue, and the ocean waves are visible in the foreground.

INDHOLD

UNDERSØGELSENS FORMÅL OG DATAGRUNDLAG

3

DE GENNEMFØRTE PRØVEHANDLINGER

6

EFFEKTER AF PROJEKTET

18

LÆRING

23

EVALUATOR

31

PROJEKTETS FORMÅL

Formål

”Projektets formål er at understøtte den lokale sammenhængskraft i landsbyer ved at gøre biblioteket relevant for borgere med lang afstand til et fysisk bibliotek. Gennem 125 prøvehandlinger (formidlingsformater og aktiviteter), som udvikles i deltagerkommunerne og deles på tværs, er målet at blive klogere på tendenser, behov og effektfulde tiltag i små samfund. Undervejs vægtes metoder og samarbejde med borgere, foreningsliv og andre aktører, som kan medvirke til at styrke deltagelseskulturen.”

Projektbeskrivelse
Ansøgning til Slots- og Kulturstyrelsen

Nøgleord:

Fællesskab, samskabelse, lokalsamfundsudvikling, biblioteksfaglighed, bibliotekets rolle, deltagelseskultur og prøvehandlinger.

Projektgruppe

Deltagerne i projektet har været Helsingør Kommunes Biblioteker (projektejer), Vejle Bibliotekerne, Brønderslev Bibliotek, Hillerød Bibliotekerne og Slagelse Bibliotekerne

FORMÅLET MED EVALUERINGEN

Formål

Hensigten med evalueringen har været at sætte fokus på:

- a) hvordan borgerne oplever de igangsatte aktiviteter ind i et fællesskabende og lokalsamfundsudviklende perspektiv
- b) hvordan projektdeltagerne fra de fem biblioteker kan lykkes med at arbejde samskabende og faciliterende ind i et lokalsamfundsperspektiv, og
- c) hvordan bibliotekernes særlige rolle som kultur- og litteraturformidlere kan fungere som løftestang for dannelse, deltagelse og lokalsamfundsudvikling.

Summativ og formativ evaluering

Evalueringen har været designet med såvel et formativt som et summativt sigte. Det summative sigte er realiseret gennem nærværende publikation, og det formative sigte har været realiseret gennem løbende præsentation af evalueringsresultater for projektgruppen.

EVALUERINGENS DATAGRUNDLAG

Datagrundlag

Undersøgelsens datagrundlag består af 115 selvevalueringer, som dækker over 125 prøvehandlinger, og som de deltagende biblioteker har udarbejdet i forlængelse af de enkelte gennemførte prøvehandlinger (skema med 20 spørgsmål relateret til erfaringer med den afholdte prøvehandling).

8 deltagerobservationer i forbindelse med gennemførelsen af prøvehandlinger.

Popup-interviews med deltagere og biblioteksansatte i forbindelse med observationer af prøvehandlingerne.

Fokusgruppeinterview med projektdeltagerne fra de fem biblioteker og deltagelse i diverse møder i projektgruppen.

Selvevalueringerne

Selvevalueringerne har været designet i samarbejde med projektgruppen. Formålet med selvevalueringerne har været dobbelt. Dels skulle de fungere som datagrundlag for den endelige evaluering. Og dels skulle de fungere som en guideline og en form for fastholdelse af projektets overordnede intentioner. Dette ved at projektdeltagerne ideelt set skulle bruge evalueringsskemaerne som en del af deres bagtæppe, når de skulle planlægge og designe nye prøvehandlinger.

Endvidere var hensigten med selvevalueringsskemaerne også, at de skulle medvirke til at fastholde og systematisere den læring, som deltagerne kunne trække ud af de afholdte prøvehandlinger og dermed tage den indhøstede læring med ind i design og planlægning af de næste prøvehandlinger.

Evalueringen er gennemført af ph.d. Jens Ulrich fra Ulrich Consult ApS.

DE GENNEMFØRTE PRØVEHANDLINGER

PRØVEHANDLINGERNE

Prøvehandlinger i mange nuancer

Som nævnt har omdrejningspunktet for ”Liv i Landsbyen” været udvikling og gennemførelse af 125 prøvehandlinger. Hvert bibliotek skulle udvælge tre landsbyer i deres nærområde, hvor disse prøvehandlinger var tiltænkt at bidrage til at skabe liv.

Prøvehandlingerne har haft meget forskellig karakter og indhold.

Nogen prøvehandlinger har handlet om at koble sig på allerede eksisterende arrangementer, og gennem det særlige man kan som bibliotek, forsøge at berige eller kvalificere disse arrangementer.

Nogle prøvehandlinger har haft en mere undersøgende og afklarende karakter.

Andre har forsøgt at skabe nye traditioner og nye mødepladser.

Og andre prøvehandlinger har forsøgt at overføre arrangementer, der tidligere har ligget på bibliotekernes matrikel, til andre rum og arenaer i lokalsamfundet – litteraturaftener, fælles læsning, foredrag og filmfremvisning.

- og meget andet.

Rammerne har være tolket meget bredt.

EN SAMSKABENDE TILGANG

Samskabelse og lokalsamfundsudvikling

En af præmisserne for "Liv i Landsbyen" har været, at skal man skabe liv og fællesskaber lokalt, så skal de lokale aktører involveres i såvel udvikling som realisering af de initiativer og tiltag, som skal understøtte denne udvikling.

Biblioteket kan ikke skabe liv og fællesskaber, hvis ikke de lokale aktører involveres og inviteres til at deltage. Man kan ikke skabe liv **for** lokalsamfundene, kun **sammen med** lokalsamfundene.

Denne tilgang matcher den tilgang, som vi normalt vil definere som en samskabende tilgang.

Pointen er endvidere, at skal der skabes lokalt ejerskab og skal der understøttes udvikling af holdbare og vedvarende fællesskaber i lokalsamfundene, så er en samskabende tilgang hensigtsmæssig.

Nærværende evaluering har derfor i samklang med projektdeltagernes tilgang sat fokus på graden af samskabelse i de enkelte afholdte prøvehandlinger.

Læs eventuelt mere om den samskabende tilgang i:

- Anne Tortzen (2019). *Samskabelse af velfærd - muligheder og faldgruber*, Hans Reitzels Forlag
- Jens Ulrich (20216). *Samskabelse – en typologi*, Tidsskriftet Lederliv

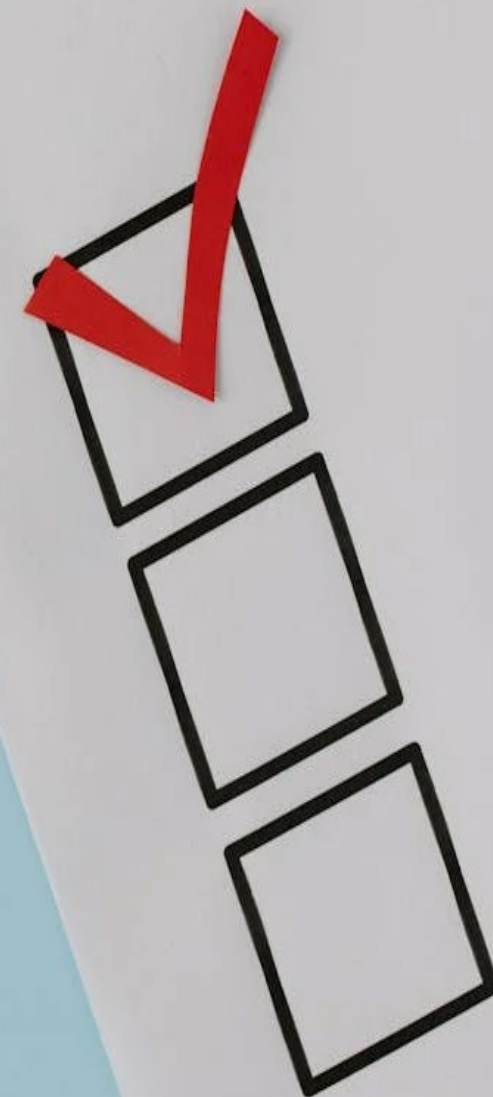

PRØVEHANDLINGERNES AMBITION 1#2

Prøvehandlingerne er opdelt i fem kategorier

- 1) Prøvehandling, der har til hensigt at **informere**.
- denne kategori skal indfange de prøvehandling, hvor bibliotekets ambition alene har være at informere lokalsamfundet om enten projektet eller bibliotekets generelle virke.
- 2) Prøvehandling, der har til hensigt at **inspirere**.
- denne kategori skal indfange de prøvehandling, hvor bibliotekets ambition har været at indsamle inspiration og viden om, hvad lokalsamfundet kunne ønske sig eller har behov for.
- 3) Prøvehandling, der baserer sig på en **ansvarliggørende samskabende** tilgang.
- denne kategori skal indfange de prøvehandling, hvor biblioteket har fået en god ide, som man gerne vil have lokalsamfundet til at realisere.
- 4) Prøvehandling, der baserer sig på en **ligeværdig samskabende** tilgang,
- denne kategori skal indfange de prøvehandling, hvor bibliotekets ambition har været, at man sammen med aktører fra lokalsamfundet har været i dialog om, hvordan der på ligeværdig vis kan udvikles relevante initiativer eller aktiviteter, som kan stimulere fællesskabelsen i lokalsamfundet.

... fortsætter næste side

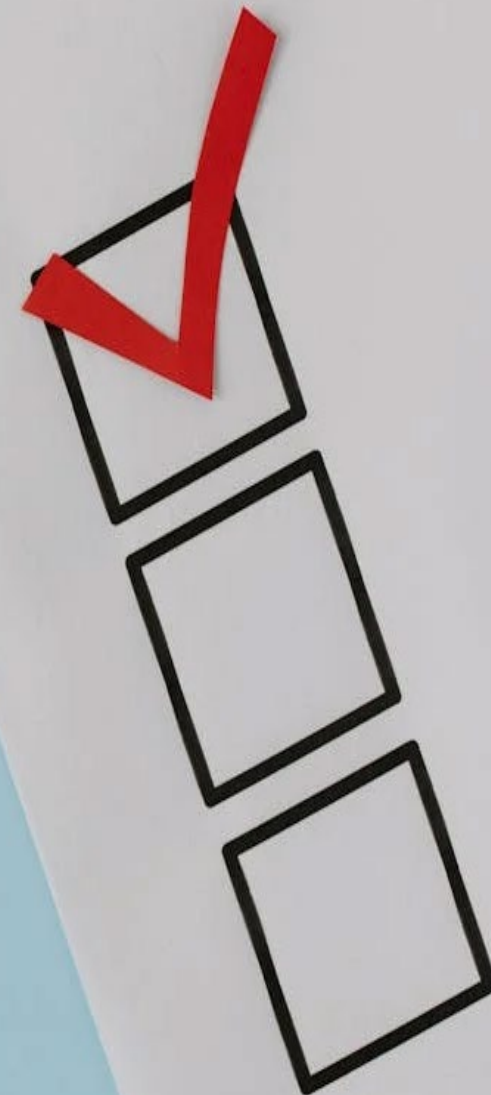

PRØVEHANDLINGERNES AMBITION 2#2

- 5) Prøvehandling, der baserer sig på en **faciliterende samskabende** tilgang - denne kategori skal indfange de prøvehandling, hvor bibliotekets ambition alene har været at arbejde med at facilitere, at aktører i lokalsamfundet selv har udviklet og gennemført aktiviteter og tiltag, som kan stimulere fællesskabelsen i lokalsamfundet

Pointen med denne inddeling er af ikke normativ karakter. Ingen af ambitionerne er principielt bedre end andre, men situation og kontekst er afgørende for den rette tilgang.

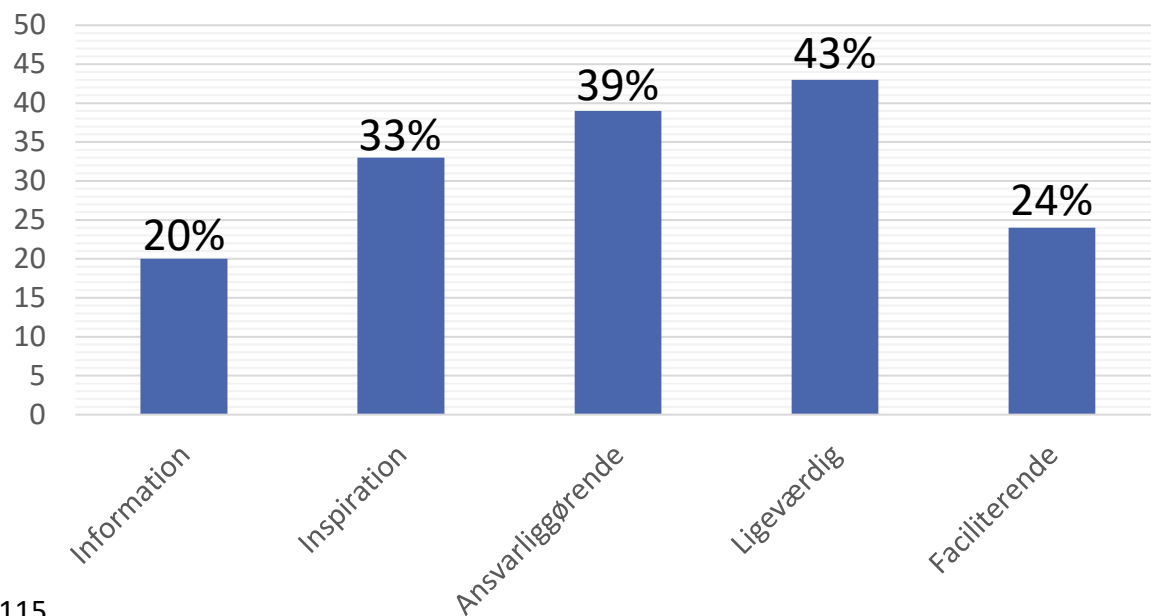
Samtidig skal det dog gøres klart, at skalaen fra information til facilitering samtidig signalerer, at der typisk skabes mere ejerskab i lokalsamfundet, jo mere indbyggerne selv er involveret i de udviklende processer.

Læs mere om kategoriseringen her:
Jens Ulrich (20216). *Samskabelses – en typologi*, Tidsskriftet Lederliv

FORDELING AF PRØVEHANDLINGERNE

Graden af samskabelse

N: 115

Nogle prøvehandling har flere afkrydsninger

Som det fremgår af figuren, er det henholdsvis 43 procent og 24 procent af de gennemførte prøvehandling, hvor projektdeltagerne har angivet, at prøvehandlingerne har baseret sig på en ligeværdig samskabende tilgang og en faciliterende samskabende tilgang.

Erfaringsmæssigt er det godt gjort, at hvis man tilgår en samskabende proces med en af disse to tilgange, så er potentialet for skabelse af ejerskab blandt de deltagende aktører fra lokalsamfundet større end hvis prøvehandlingerne alene havde til hensigt at informere eller søge inspiration.

Når man derfor skal vurdere prøvehandlingernes potentiale for at skabe fællesskaber i lokalsamfundet, så vil prøvehandling baseret på henholdsvis en ligeværdig og en faciliterende tilgang alt andet lige have et større potentiale for at skabe liv i landsbyerne end de øvrige tilgange.

Det skal bemærkes, at flere prøvehandling har været en del af et samlet forløb, hvorfor man naturligt er startet med en mere styret tilgang og derfor først i de senere faser af forløbet er nået til en enten ligeværdig eller faciliterende tilgang.

I selvevalueringen er der også spurgt ind til, om man retrospektivt mener, at den tilgang man har valgt er optimal. Og her svarer 92 procent, at de retrospektivt mener, at deres tilgang har været optimal.

HVOR MANGE HAR VÆRET INVOLVERET?

Prøvehandlingernes reach

Det er svært at sige noget konsistent om, hvor mange der har været involveret i prøvehandlingerne. Der er store naturlige forskelle på, hvor mange der har været involveret i de enkelte prøvehandling. Har man eksempelvis været en del af et marked eller en større festival, så har der været mange forbi, og har man lavet en proces med en bestyrelse fra en lokal forening, så er det selvsagt langt færre.

Projektdeltagernes selvevalueringer giver dog et samlet estimat på, at der har været lige under 3.000 personer involveret på den ene eller anden måde. Hvilket svarer til et gennemsnit på cirka 25 personer per prøvehandling.

Nye brugere

Hvad der for bibliotekerne nok er vigtigere end det konkrete antal deltagere er, hvem der har deltaget. Og her meldes der tilbage, at der i langt de fleste af de gennemførte prøvehandling har været borgere involveret, som de ellers ikke har haft et samarbejde med eller som ikke har været en del af bibliotekets vante brugere.

Projektdeltagerne tilskriver dette to overordnede forklaringer. Dels har det haft en betydning, at prøvehandlingerne har været gennemført i lokalsamfundene og ikke på bibliotekets matrikel. Og dels har det haft en betydning, at man med prøvehandlingerne har igangsat aktiviteter, som har ligget på kanten af eller uden for bibliotekets normale aktiviteter.

Tomme arrangementer

Det er ikke altid, at de prøvehandling, der er sat i værk, har haft den grad af tilslutning, som deltagerne har kunnet ønske sig. Og man har også været nødsaget til at aflyse flere planlagte prøvehandling, grundet manglende tilslutning.

Læringen af dette har været flerstrengt:

- 1) Dels vurderer de biblioteksansatte projektdeltagere, at den manglende tilslutning i flere tilfælde har skyldtes, at man ikke har været grundige nok til at undersøge, om der rent faktisk har været brug for og efterspørgsel efter det tiltag, som man har forsøgt at igangsætte.
- 2) Dels vurderes det, at graden af tilslutning også kan hænge sammen med, hvorvidt man har udviklet og gennemført prøvehandlingerne sammen med lokale borgere, lokale ildsjæle og foreninger eller ej. Altså er graden af samskabelse også et parameter her.
- 3) Og dels vurderes det, at succesraten for involveringen af lokalbefolkningen også kan højnes, hvis man kobler sig på allerede eksisterende arrangementer. Det er ikke altid, der er brug for nye tiltag. Nogen gange er der også brug for at styrke eller forbinde allerede eksisterende tiltag og arrangementer.

HVEM ER ANSVARLIG FOR INITIERINGEN?

Prøvehandlingerne har været meget forskellige. Og selv om man ikke nødvendigvis kan sige noget om, hvilken type prøvehandling der er bedre end andre, så kan det være relevant at se nærmere på, hvem der har stået som formidler af eller som arrangør af prøvehandlingerne.

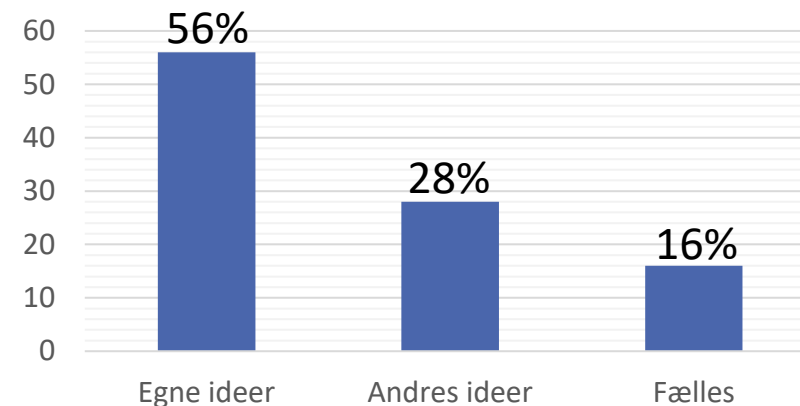
I projekt "Liv i Landsbyen" er det selvsagt oplagt, at bibliotekerne spiller en central rolle. Men hvis man gerne vil skabe liv, lokalt ejerskab til dette liv og hvis man også gerne vil understøtte, at dette liv forankres og har en levedygtighed efter projektophør, så viser erfaringer - lettere simplificeret - at jo mere de lokale borgere og foreninger er med i idégenereringen og gennemførelsen af de igangsatte tiltag, jo større ejerskab og jo større forankring.

De gennemførte prøvehandling er derfor forsøgt indplaceret i tre overordnede kategorier*:

- 1) De prøvehandling, hvor det er de biblioteksansatte projektdeltagere, der alene har initieret de aktiviteter, som knyttede sig til prøvehandlingen ("**Egne ideer**").
- 2) De prøvehandling, hvor det er de biblioteksansatte projektdeltagere, der ud fra en dialog med eller undersøgelse blandt de lokale borgere, har initieret de aktiviteter, som knyttede sig til prøvehandlingen ("**Andres ideer**").
- 3) De prøvehandling, hvor det er de biblioteksansatte projektdeltagere, der sammen med lokale borgere har initieret de aktiviteter, som knyttede sig til prøvehandlingen ("**Fælles**").

*Evaluators har udviklet disse kategorier og indplaceringen er alene lavet på baggrund af evaluators skøn.

Hvem initierer?

N: 114

Som det fremgår af ovenstående figur, er der en tydelig overvægt blandt de afviklede prøvehandling, hvor det er de involverede biblioteker, der har initieret prøvehandlingerne. 56 procent har således selv vurderet, hvilke prøvehandling, der har været brug for. Og 28 procent af prøvehandlingerne er initieret af bibliotekerne ud fra en undersøgelse af, hvilke behov man selv har formuleret i lokalområdet.

16 procent af prøvehandlingerne er initieret i fællesskab med lokale aktører.

I gennem projektperioden er der flere prøvehandling, som er blevet initieret i fællesskab med lokale aktører. Således var der ved en midtvejsmåling kun 10 procent af de gennemførte prøvehandling, som var initieret i fællesskab med lokale aktører, hvilket signalerer, at man gennem projektperioden er blevet mere bevidste om, at det fælles element er med til at øge ejerskab og forankring. En erkendelse, som interview med projektdeltagerne også bekræfter – her lyder det blandt andet: "Vi skal blive bedre til at aktivere andre – det giver ejerskab." Og "vi skal blive bedre til at gribe andres ideer".

NÅR BIBLIOTEKET ENGAGERER SIG

En del af ideerne bag ”Liv i Landsbyen” er, at man som bibliotek ikke kan udvikle landsbyer og landsbyliv, hvis man ikke bevæger sig uden for biblioteksmatriklen. Man skal ud i landsbyerne med sine tiltag, ideer og konkrete prøvehandling.

Men hvem skal man engagere sig med, når man vil skabe lokalt liv?

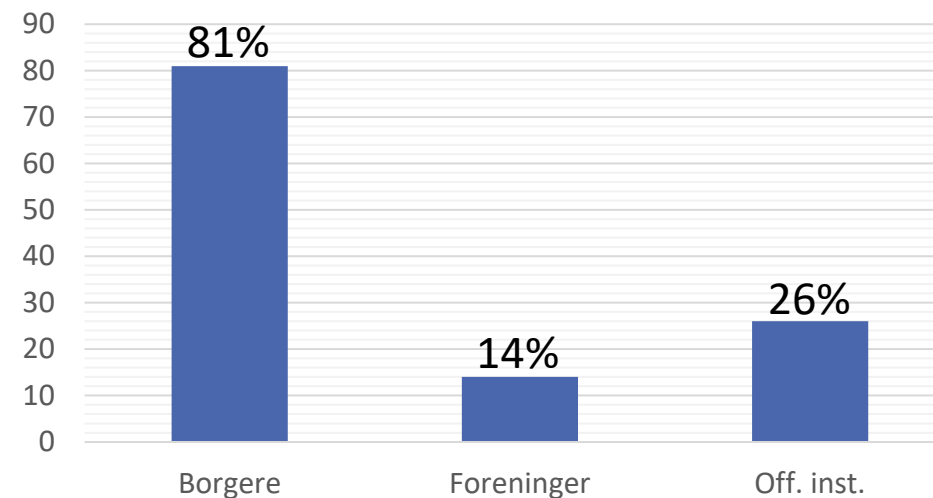
Har kan vi lave tre overordnede kategorier*:

- 1) Er det den almindelige **borger** i lokalområdet, man gerne vil lave aktiviteter med?
- 2) Er det en **forening** (inkl. kirker), man gerne vil udvikle aktiviteter med? Og derpå sammen lave tilbud, som borgerne kan deltage i.
- 3) Er det andre lokale **offentlige institutioner**, man gerne vil lave aktiviteter med? Og derpå sammen lave tilbud, som borgerne kan deltage i.

I grafen til højre er det opgjort, hvem man primært har engageret sig med, når prøvehandlingerne skulle udvikles og gennemføres.

*Evaluator har udviklet disse kategorier og indplaceringen er alene lavet på baggrund af evaluators skøn.

Centrale aktører

I visse tilfælde har det ikke været muligt kun at lokalisere én central lokal aktør, hvorfor det samlede procenttal også overstiger 100.

Som det fremgår, så har bibliotekerne i langt de fleste prøvehandling engageret sig med de lokale borgere (81 procent)

Kun i 26 procent af prøvehandlingerne er det vurderet, at det var en anden offentlig institution, der var den centrale lokale aktør, som man har engageret sig med.

Oftes ses det, at man som offentlig organisation er tilbøjelig til at vælge at engagere sig med andre offentlige organisationer, da der herved opstår en form for ”offentligt safe-space-rum” – man er sammen med nogen, som på den ene eller anden måde ligner én selv.

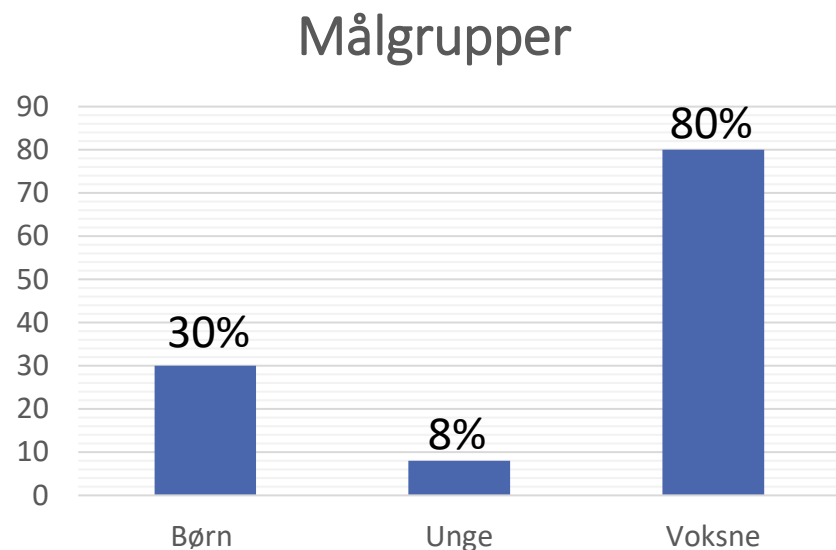
Umiddelbart ser det ikke ud til, at denne tilbøjelighed er slået stærkt igennem i forhold til de afviklede prøvehandling i ”Liv i Landsbyen”.

DEN PRIMÆRE MÅLGRUPPE

Når man skal designe en prøvehandling er det centralt at overveje, hvilken eller hvilke målgrupper man vil forsøge at ramme. Og alder kan her være et oplagt fokus.

Ser vi på prøvehandlingerne, så har fokus på alder også været en faktor, som har haft betydning for designet af de enkelte prøvehandling.

Uden at kunne skelne helt nøjagtigt, så kan man opdele prøvehandlingernes målgrupper som enten 1) **børn**, 2) **unge**, eller 3) **voksne** eller i praksis alle. I nedenstående figur er prøvehandlingerne fordelt efter disse tre aldersgrupper.

I visse tilfælde har det ikke været muligt at kun at identificere én målgruppe, hvorfor det samlede procenttal også overstiger 100.

Som det ses er langt de fleste prøvehandling forsøgt designet sådan, at de rammer de voksne eller alle – 80 procent.

Og som det også ses, så er der kun 8 procent af de afviklede prøvehandling, som specifikt har de unge som målgruppe. De unge har selvfølgelig også være velkommen til at deltage i de øvrige prøvehandling, men der er kun 8 procent, der er forsøgt tilrettelagt særligt med de unges behov og ønsker som det centrale.

En løs tese kunne her være, at det liv i landsbyerne, der er forsøgt at understøtte med projektet, har været et liv primært baseret på den voksne generation.

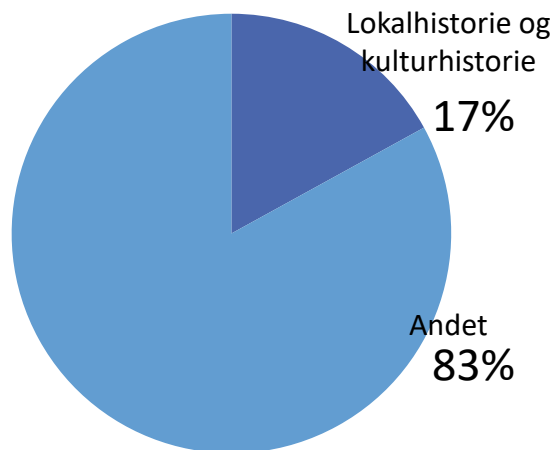
”DET FÆLLES TREDJE”

Prøvehandlingerne har været vidt forskellige. Så det er svært at lave en egentlig kategorisering i forhold til, hvad der har været prøvehandlingernes genstandsområde – ”det fælles tredje” for udviklingen af det lokale tilhørsforhold.

Der er dog en løbende debat omkring, hvorvidt et lokalt tilhørsforhold skabes ved at se på, hvilke traditioner og hvilken fælles historie, et lokalsamfund er forankret i, eller det lokale tilhørsforhold skabes ved at se frem og fokusere på den fælles ønskelige fremtid.

Denne skelnen er forsøgt indfanget gennem en vurdering af, om de enkelte prøvehandling har været funderet i en afdækning af lokalhistorie og kulturhistorie eller i noget helt andet.

”Det fælles tredje”

Som det fremgår af figuren, så har lokalhistorie og kulturhistorie kun været centralt for mindre end en femtedel af de afviklede prøvehandling. Langt størstedelen har haft et andet omdrejningspunkt.

HVAD SIGER DE DELTAGENDE BORGERE?

Som nævnt, er der i nærværende evaluering ikke prioriteret at lave en decideret brugerundersøgelse. Det er altså ikke muligt, at sige noget konsistent eller kvantitativt om, hvordan de deltagende borgere generelt forholder sig til projektet og til de gennemførte prøvehandlinger.

Ud fra evaluators deltagerobservationer og de gennemførte popup-interviews tegner der sig dog et tentativt mønster. Således er følgende udsagn sigende for mange af de deltagende borgeres tilgang til de gennemførte prøvehandlinger:

”Vi er meget tilfredse med de ting, som biblioteket har været med til at igangsætte”

”Det er dejligt, at der kommer nogen og laver aktiviteter for os”

”Det er spændende at være med, men det er svært lige at se, hvordan det kan bidrage til udviklingen af vores lokalsamfund”

”Det er rigtig fint at få et større kendskab til, hvad biblioteket kan”

”Dejligt at biblioteket kommer til os”

EFFEKTER AF PROJEKTET

SKABELSE AF SAMMENHÆNGSKRAFT 1#2

Sammenhængskraft – en definition

En del af projektets succeskriterie har været, at de afviklede prøvehandlinger har skullet medvirke til at fremme sammenhængskraften i de involverede landsbyer. Men hvad betyder det i praksis?

Sammenhængskraft i et lokalsamfund kan analytisk forstås på mindst to komplementære måder.

Den første forståelse knytter sig til klassiske sociologiske perspektiver, hvor sammenhængskraft opstår gennem etableringen af en fælles kollektiv identitet og et oplevet "vi" i lokalsamfundet. I denne optik består samhørighed i, at borgerne deler normer, værdier og traditioner, som binder dem sammen i et relativt homogent og overgribende fællesskab.

- i praksis har det ikke været denne forståelse, der har drevet projektet.

Den anden forståelse af sammenhængskraft betoner, at lokalsamfund sjældent udgør ét samlet fællesskab, men nærmere består af mange samtidige, overlappende og til tider løst koblede fællesskaber. Her opfattes sammenhængskraft ikke som enhed, men som dynamiske relationer, der muliggør bevægelse mellem forskellige sociale arenaer, praksisfællesskaber og identitetsfællesskaber. Denne form for sammenhængskraft er kendetegnet ved åbenhed, diversitet og fleksible tilknytninger.

- i praksis har det mestendels været denne anden forståelse af sammenhængskraft, som projektet har lænet sig op ad.

Det skal understreges, at denne sondring alene foretages af evaluatør, og derfor er det også alene evaluatør, der bærer ansvaret for at tillægge projektet de intentioner, der afspejler den anden forståelse af sammenhængskraft.

SKABELSE AF SAMMENHÆNGSKRAFT 2#2

Sammenhængskraft – foranlediget af projektet

Projektdeltagerne fra bibliotekerne vurderer selv, at de er lykkedes med at skabe fællesskaber, som er knyttet op til de aktiviteter, som de har igangsat eller medvirket til.

I fokusgruppeinterviewet med projektdeltagerne fra de fem biblioteker opsummerer en af deltagerne således en del af projektets resultat på denne vis:

”Vi har sat mennesker sammen, som ellers ikke ville mødes. Og de har skabt noget sammen. Også noget, der ligger uden for projektet og som kan leve efter projektet”.

Og en anden supplerer:

”Vi har sat gang i mange fællesskaber, som ikke eksisterede før.”

Der nikkes tilsluttende i hele gruppen til denne opsummering, hvilket vidner om, at projektgruppen grundlæggende vurderer, at man er lykkedes med at fremme sammenhængskraften i de landsbyer, der har deltaget i projektet.

Det er ikke alt, der er lykkedes, og sammenhængskraften kan altid fremmes endnu mere, men der er grundlæggende en enighed om, at projektaktiviteterne har afstedkommet fremmelse af sammenhængskraft.

Evaluatorers egen empiriindsamling (deltagerobservationer og pop-up interviews med lokalsamfundsaktører) udfordrer ikke projektdeltageres egne vurderinger. Mange af de aktiviteter, som har været igangsat, har været med til at understøtte dannelse og fortsættelse af samtidige, overlappende og til tider løst koblede fællesskaber. Fællesskaber, som har været funderet i nogen af de prøvehandlinger, som er gennemført i regi af projektet.

FORBEHOLD

Det har ligget uden for nærværende evaluerings rammer og ressourcer, at gennemføre en egentlig kvantitativ analyse af omfanget og graden af den fællesskabelse, som har været et resultat af projektaktiviteterne, hvorfor der heller ikke kan konkluderes endeligt på omfanget og graden af den sammenhængskraft, som projektet har foranlediget.

KENDSKAB OG RELEVANS

Nye brugere

Når biblioteket har bevæget sig fra egen matrikel og ud i lokalsamfundene, så har de også skabt relationer til borgere, som ikke vanligtvis er brugere af biblioteket. Projektdeltagerne fra bibliotekerne har således erfaret, at deres aktiviteter i lokalsamfundene har trukket nye brugergrupper ind på biblioteket.

Men, igen ifølge projektdeltagerne, så har det nok været en større gevinst, at man ude i lokalsamfundene har set en værdi i bibliotekets tilstedeværelse. Der er flere som italesætter, at de aldrig ville have tænkt, at biblioteket kunne være en samarbejdspartner, som kunne være relevant at trække på, når man gerne ville sætte aktiviteter i gang i sit lokalsamfund. Men det har de nu fået øjnene op for. Som en borger udtrykker det: *"Biblioteket er jo meget mere end bogudlån. De har virkelig nogle ressourcer, som vi sagtens kan bruge her hos os".*

Og det er den samme erfaring, som projektdeltagerne fra bibliotekerne kan referere. Således siger en af de biblioteketsansatte: *"Vi ved godt, at vi laver noget værdifuldt på biblioteket. Men det er bestemt ikke alle, der ved. Så en vigtig gevinst ved projektet har været, at flere har fået øje på, at vi har noget værdifuldt at bidrage med."*

Nye relationer

Men det er ikke kun borgerne i lokalsamfundet, der har fået øje på biblioteket. De ansatte på biblioteket har også fået øje på lokalsamfundene.

En af projektdeltagerne siger således: *"Vi har også lært en masse folk at kende, som vi ikke kendte før og som ikke kommer på biblioteket."*

Og en anden supplerer med at sige: *"Vi har selv lært utrolig meget om det lokalsamfund, som vores bibliotek er en del af og om de ressourcer, som findes der. At vi har været tvunget (arbejdet med prøvehandling, red.) til at komme ud, har gjort en forskel."*

Dette øgede kendskab, og opbyggelsen af relationer til lokalsamfundet, er projektdeltagerne enige om, er helt centralt for bibliotekernes fremtidige virke. Skal man forny sig og skal man vedblive at være relevant som bibliotek, så er disse relationer, som projektet har været med til at styrke, helt centrale.

Og når dette er sagt, så må projektdeltagerne også erkende, at der stadig er grupper, som de ikke når. Og her har erfaringerne fra projektet ikke umiddelbart bidraget med nogle bud på, hvordan disse grupper kan nås.

NYT LIV

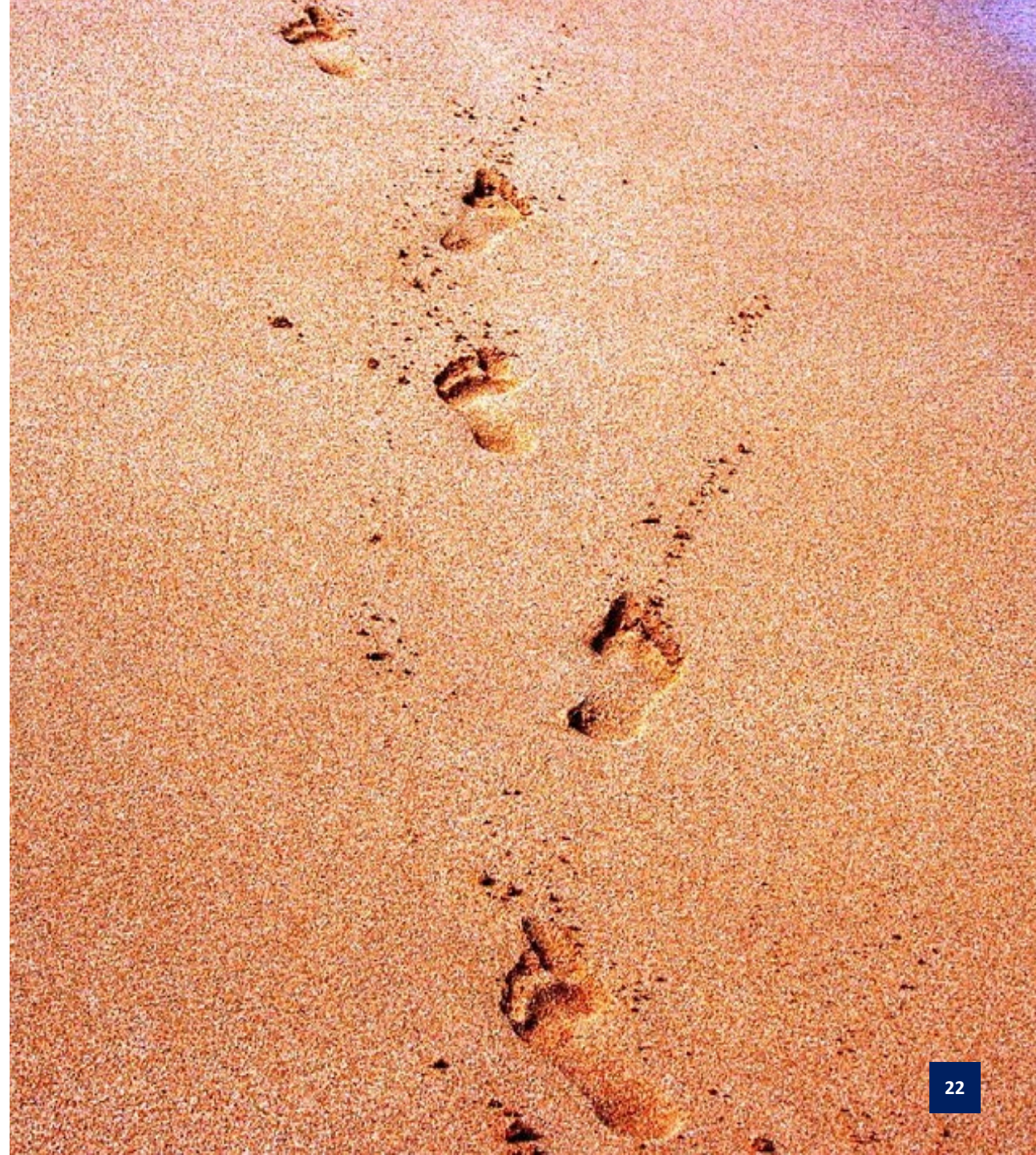
Efterliv – projektets spor

Det er i sagens natur meget svært at sige noget konsistent om, hvor meget liv i landsbyerne, projektaktiviteterne har foranlediget på den lidt længere bane. Men der er tydelige tegn på, at projektet har et efterliv og har sat sig spor i de involverede lokalsamfund.

Flere af deltagerne fra lokalområderne har således givet udtryk for, at de allerede eller fremover, vil fortsætte eller videreudvikle på nogle af de fællesskabende aktiviteter, som bibliotekerne har været med til at sætte i gang – nogen af dem på egen hånd og nogen af dem gerne i fremtidige samarbejder med det respektive bibliotek. I en af kommunerne vil man eksempelvis fortsætte med at lave læsegrupper i private hjem ud fra principperne i Shared Reading. Et andet sted vil man fortsætte med at lave fælles arrangementer til højtider. Og et tredje sted vil man fortsætte med at mødes omkring foredragsvirksomhed og debatarrangementer. Alle tiltag, som har været initieret gennem de afviklede prøvehandling.

Projektdeltagerne fra bibliotekerne er også enige om, at der på denne vis er skabt et bredt efterliv. Samtlige deltagere nikker således billigende, da en af projektdeltagerne siger: *”Nogen af de ting, som vi har sat gang i, er forankret allerede eller er i gang med at blive det. Vi har bidraget til nyt liv i stort set alle de landsbysamfund, som vi har været ude i.”*

Men det er ikke kun de enkelte arrangementer og tiltag, der har fået et efterliv. Der er også opbygget relationelle ressourcer i lokalsamfundene, hvilket selvsagt også er værdifuldt, når der skal skabes liv i landsbyerne. Således siger en projektdeltager: *”Synergien mellem de enkelte tiltag har været der – vi har hjulpet med at danne relationer og kontakter, som skaber aktiviteter.”*

LÆRING

HVORFOR BIBLIOTEKER?

- KAN DE NOGET SÆRLIGT IFT. LOKALSAMFUNDSDUDVIKLING?

Biblioteket som fælled

Gennem projektet er deltagerne blevet bekræftet i, at biblioteket har en særlig status, når der sammenlignes med andre offentlige organisationer.

"Biblioteket er ikke rigtig kommune", siger deltagerne samstemmende. Bibliotekerne har en anden form for legitimitet end andre offentlige organisationer og institutioner. Her er ingen myndighed, her er ingen ydelser, man skal søge om, og her skal ikke gives nogen tilladelser.

Denne selvforståelse er på ingen måde ny. Men erfaringen fra projektet er, at træder man ud i lokalsamfundene med denne legitimitet i ryggen, så er man allerede foran på points i forhold til andre offentlige aktører.

Projektgruppen bruger forståelse af et "fælled" til at beskrive deres særlige position. Biblioteket er et fælles sted, hvor ingen har en særposition og hvor ingen kan påberåbe sig ejerskabet. Vanligvis har man tænkt, at det var bibliotekets matrikel, der var det moderne fælles. Men med projektet tænker man mere, at det handler om en positionering; *"Som medarbejdere er vi biblioteket, og når vi træder ud i lokalsamfundene, så gør vi det som bibliotek og ikke som de personer, vi ellers er."*

Erfaringen er, at et bibliotek, der forstår sig selv som et fælled, må se sin rolle som meget bredere end formidling af litteratur og kultur. Som en af projektdeltagerne formulerer det: *"Vi formidler også fællesskaber og skaber adgang til fællesskaber. Når vi derfor af og til oplever, at der ikke er brug for os, så er det fordi, vi har en lidt for konservativ tilgang til, hvad vi kan som bibliotek."*

Et fælled er oprindeligt et fælles græsningsområde, som er kollektivt ejet af landsbyfællesskabet

Projektdeltagerne har erfaret, at det, som de har været med til at skabe i landsbyerne, er præget af, at de er trådt ind i de samskabende processer som en slags repræsentant for et fælled. Landsbyerne har i de fleste tilfælde taget imod dem som repræsentanter for noget fælles og som repræsentanter for en position, der ikke er tynget af særinteresser. Og denne positionering har så at sige givet projektdeltagerne en forlomme, når de har skullet igangsætte samskabende processer.

HVAD HAR BIBLIOTEKERNE LÆRT?

- I FORHOLD TIL AT SKABE LOKALSAMFUNDSDUDVIKLING

Rolle og tilgang

Skal man lykkes med at understøtte lokalsamfundsudvikling, så udtrykker projektdeltagerne fra bibliotekerne, at **ydmmyghed** et altafgørende.

Selv om man som biblioteksansat mener, at man har noget væsentligt og relevant at tilbyde lokalsamfundene, så når man ikke langt, hvis der ude i lokalsamfundet ikke sættes pris på det, man har at tilbyde.

Denne læring kan synes selvfølgelig, men arbejder man med en stærk fagfaglig dedikation, kan det være svært at se, at de fagligt set gode løsninger ikke altid er de løsninger, som lokalsamfundene efterspørger.

Og samtidig skal man også – i den helt lavpraktiske ende – være opmærksom på, at relationerne til lokalsamfundene skal etableres på lokalsamfundenes præmisser: Man skal eksempelvis være opmærksom på, at man ikke når langt, hvis man tænker, at man kan nå lokalsamfundet med en 8-16 indstilling til sin arbejdstid. Det er biblioteket, der skal strække sig og være fleksibel, ikke aktørerne fra lokalsamfundene.

... fortsætter næste side

A close-up photograph of a person's hand holding a black pen over an open notebook with a grid pattern. A large, light blue thought bubble is superimposed over the notebook, containing text. The background is blurred, showing more of the notebook and the person's hand.

"Man skal være indstillet på, at de biblioteksfaglige løsninger ikke altid vurderes at være lige så værdifulde, som vi selv kan have en tendens til at synes, at de er."

Biblioteksansat projektdeltager

HVAD HAR BIBLIOTEKERNE LÆRT?

- I FORHOLD TIL AT SKABE LOKALSAMFUNDSUDVIKLING

Skal man udleve denne ydmyghed i praksis, så peger projektdeltagerne på, at man kan tilgå det relationelle arbejde på flere måder:

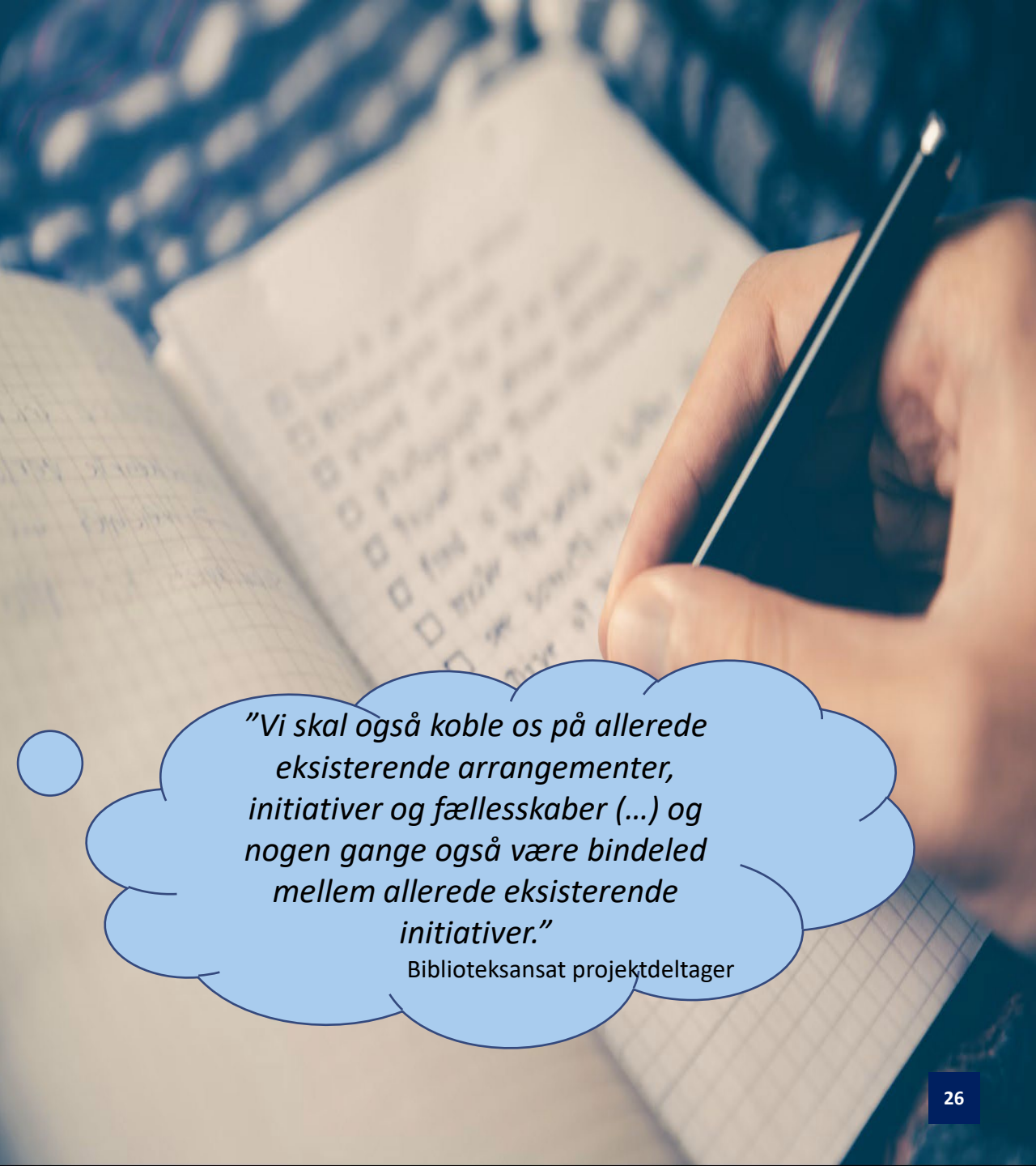
- ✓ En erfaring er således, at man skal spørge sig frem. Er der et grundlæggende ønske om og behov for lokalsamfundsudvikling?
- ✓ Og, videre, hvis der er et ønske og et behov for lokalsamfundsudvikling, tænker de lokale aktører så, at biblioteket er relevant at invitere ind til at være med til at imødekomme disse ønsker og behov?

Man skal også være opmærksom på, at lokale aktører har meget andet at lave end at engagere sig i udvikling af deres lokalsamfund. Man skal derfor være varsom med at komme med en projektgørende tilgang. Og det kan betyde, at man i nogle tilfælde må koble sig på allerede eksisterende aktiviteter eller tiltag frem for at opfinde nye. Man skal således være med til at kvalificere, sprede, forbinde eller forankre allerede eksisterende aktiviteter og tiltag.

I den anden ende af ydmyghedsskalaen har projektdeltagerne også ofte mødt en tilgang i lokalsamfundene, hvor man tænker, at biblioteket skulle komme og levere en service (arrangementer og events). Og måske oven i købet også medbragte en del økonomi, som kunne gavne lokalsamfundet.

I henhold til tanken om, at lokalt engagement også er med til at skabe ejerskab og holdbare fællesskaber, har man derfor ofte skullet kunne håndtere at parere og afslå, når sådanne forventninger er blevet artikulert.

Man skal således balancere at være ydmyg, imødekommende og tilkoblingsduelig samtidig med, at man skal skabe forståelse for, at man ikke er ude i et rent servicerende ærinde.

"Vi skal også koble os på allerede eksisterende arrangementer, initiativer og fællesskaber (...) og nogen gange også være bindeled mellem allerede eksisterende initiativer."

Biblioteksansat projektdeltager

BIBLIOTEKSFAGLIGHEDEN

En bred faglig forståelse

Når man skal arbejde med et projekt som "Liv i Landsbyen", så er det helt centralt, at man tør udfordre sin faglighed og udforske dens grænser og yderområder.

En af deltagerne siger således:

"Man bliver ligesom konfronteret med sine egne antagelser – så hvad er vores rolle og hvad er vores opgave egentlig? Det har virkelig været interessant at skulle stille sig selv det spørgsmål, og jeg tror, det er godt med sådanne spørgsmål, da de sikrer, at bibliotekerne følger med tiden".

En bred faglig forståelse

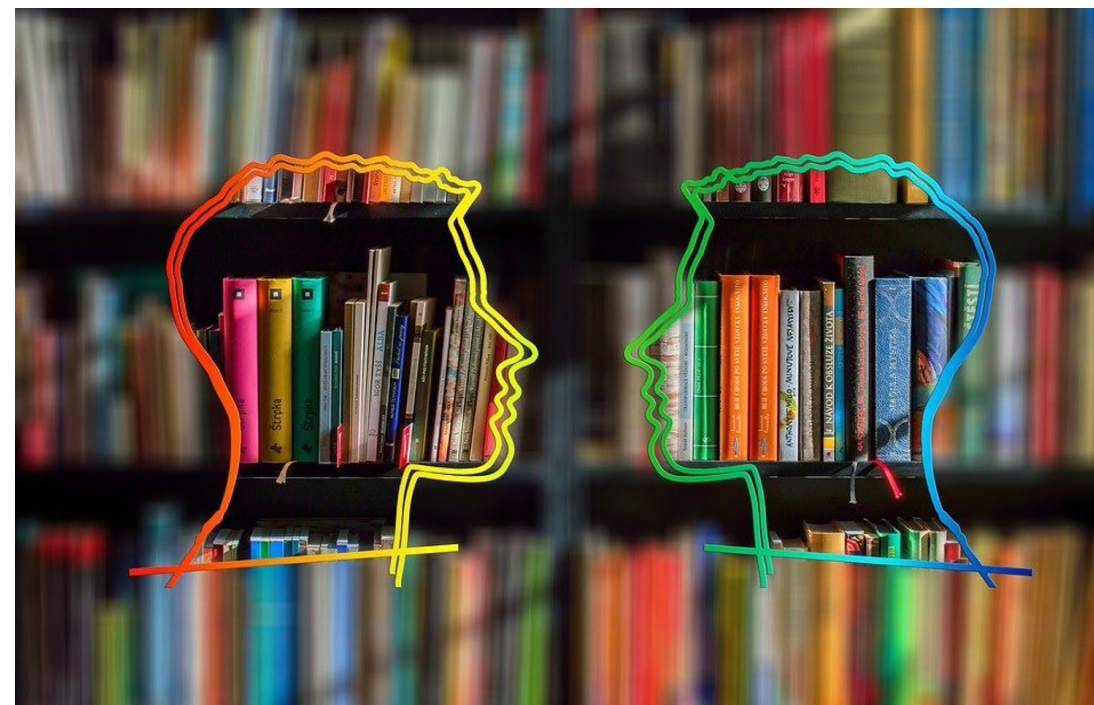
Projektdeltagerne er dog enige om, at biblioteksfagligheden, biblioteket, litteraturen og kulturen kan noget helt særligt, når der skal udvikles og skabes liv i lokalsamfundene – *"vi er ikke proceskonsulenter eller landdistriktsudviklere"*.

Alle deltagerne kan i store træk slutte op omkring, at når deres biblioteksfaglighed spilles på banen, så sker der noget helt særligt. Litteraturen og kulturen, som biblioteksfagligheden jo i bund og grund handler om at formidle og udvikle, kan være en uvurderlig løftestang, når der skal skabes liv og lokalsamfundsudvikling.

Metoderne og arbejdsgangene skal blot gentænkes og udfordres. Og her kan den samskabende tilgang være et værdifuldt læringspunkt.

Som en af deltagerne formulerer det, så er det

"(...) mødet mellem lokalsamfundenes behov og biblioteksfagligheden, der åbner op for, at der sker noget nyt – både for lokalsamfundene og for bibliotekernes egen faglighed. Begge ser noget nyt, når de mødes, og begge åbner sig på en ny måde. For bibliotekerne betyder det, at vi får øje på nye sider og potentialer af vores faglighed."

EN LANDSBY ER IKKE BARE EN LANDSBY

For at en landsby kunne gøres til genstand for prøvehandlinger, skulle den leve op til en følgende fælles kriterier: a) den skulle ligge minimum fem kilometer fra et fysisk bibliotekstilbud, b) den skulle mangle et naturligt, kulturelt samlingspunkt, og c) den skulle rumme forudsætninger for forankring (fx stærkt foreningsliv, efterskole, ildsjæle).

Trods disse fælles udvælgelseskriteriet har der været store forskelle på de udvalgte landsbyer. En forskel, som erfaringerne fra projektet viser, at man må have fokus på, når man skal arbejde med lokalsamfundsudvikling. I det nedenstående er der forsøgt oplistet nogle af de karakteristika, som i denne sammenhæng er oplevet som betydende.

- 1 Ressourcestærke eller resourcesvage beboere?
- 2 Soveby (alle er væk), affolket område (bosætningsproblemer) eller nybyggerkvarterer (ingen kender nogen)
- 3 Ældre, børnefamilier (på tværs af generationer kan være svært)
- 4 Har man fælles lokaler eller er man henvist til åbne arealer?

Erfaringen er, at disse, og flere andre specifikke karakteristika, bør spille betydende ind, når man overvejer, hvordan der kan skabes liv og mere konkret, hvordan en relevant prøvehandling designes.

LIDT BLANDEDE "CITAT-BOLSJER" FRA DE BIBLIOTEKSANSATTE PROJEKTDELTAGERE

"Projektet har virkelig understreget og vist, at der er et rigtig stort behov for et neutralt mødested – det bliver springbræt for alt muligt andet."

"Bibliotekets faglighed kan udfolde sig på nye måder i uvante omgivelser"

"Vi skal gøre mere ud af at reklamere for vores aktiviteter, prøve at finde en lokal ildsjæl"

"Samtidig er det vigtigt at erkende, at bibliotekets rolle ikke er at drive fællesskaber, men snarere at skabe de første forbindelser og give dem de bedste forudsætninger for at udvikle sig selv."

"Vi oplever, at biblioteks fagligheden kan styrke den lokale sammenhængskraft ved at skabe nærværende mødesteder, facilitere meningsfulde samtaler, invitere til deltagelse på tværs af forskellige lokale grupper og samarbejde med lokale aktører på deres egne præmisser."

"Samskabelse er en muskel der kan trænes. Man kan starte i det små og sætte små forsøg i gang, som man kan lære af."

OG HVAD SÅ NÆSTE GANG . . . . (1#2)

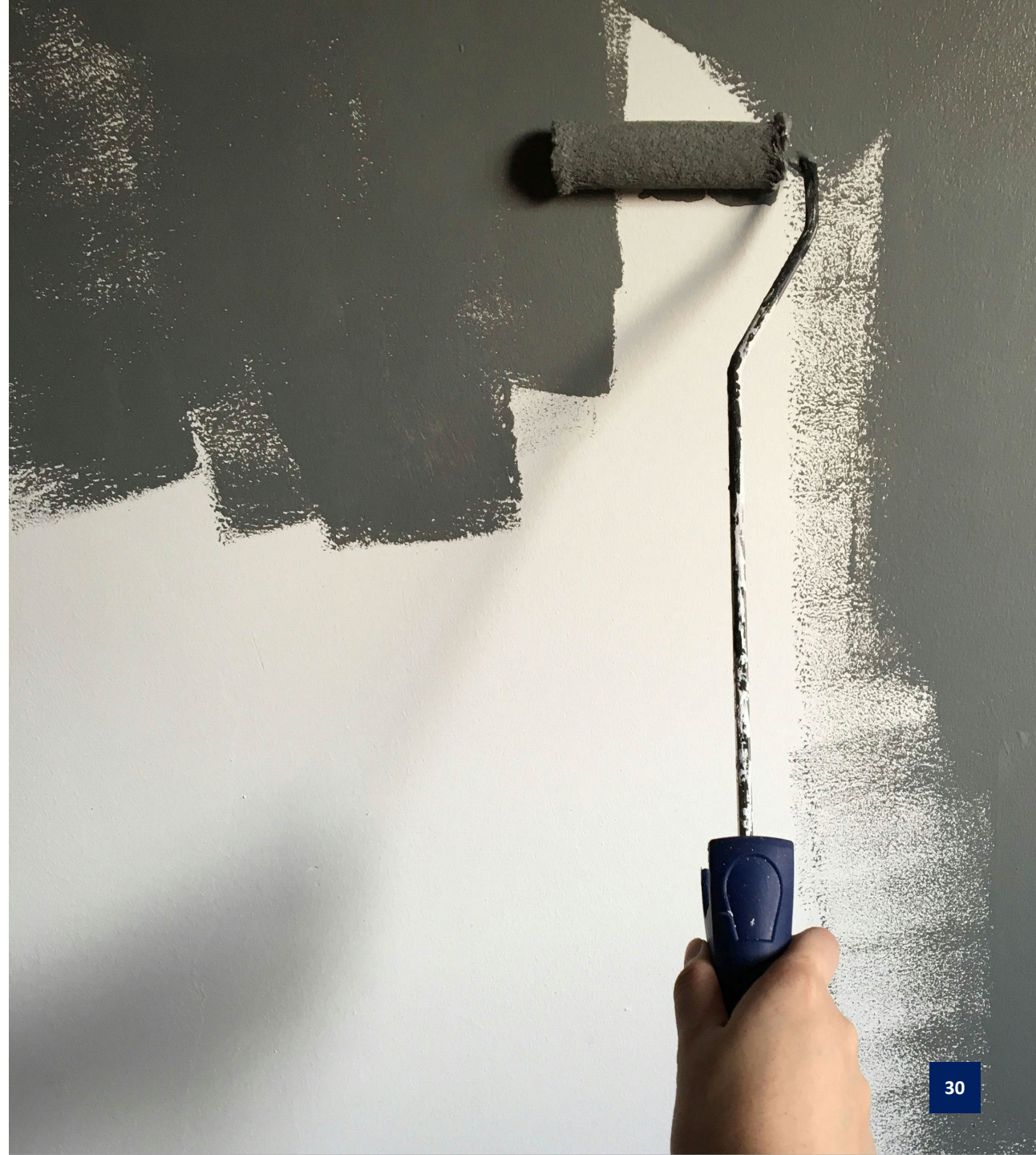
Mulige projektforbedringer

”Liv i Landsbyen” har været et langt og omfattende projekt. Projektet har skabt megen udvikling og værdi, og projektet har givet anledning til megen læring for de involverede projektdeltagere.

Men man kan altid blive bedre. Så hvis projektet skulle gøres om, vil der her afslutningsvis blive peget på nogle mulige justeringer, som måske kunne være gavnlige i opstartsfasen af et projekt som dette.

Først deltagernes egne opmærksomhedspunkter:

- 1) Samskabelse var et vigtigt greb i projektet – og det er godt at få en fælles forståelse for. Et forslag kunne her være, at ledelsen på biblioteket kunne afholde workshops med personalet på de enkelte biblioteker i forhold til afklaring af bibliotekets funktion/virke i forbindelse med et projekt ude af huset. Et sådant tiltag kunne understøtte at en eventuel mentalitetsændring blev forankret i huset.
- 2) En læring fra projektet er, ”... at biblioteket ikke skal redde døende landsbysamfund, men vi skal være nysgerrige ift. alle vores borgere - også dem, der bor langt væk fra et fysisk bibliotek, så vi kan agere det demokratiske rum for alle kommunens borgere”.

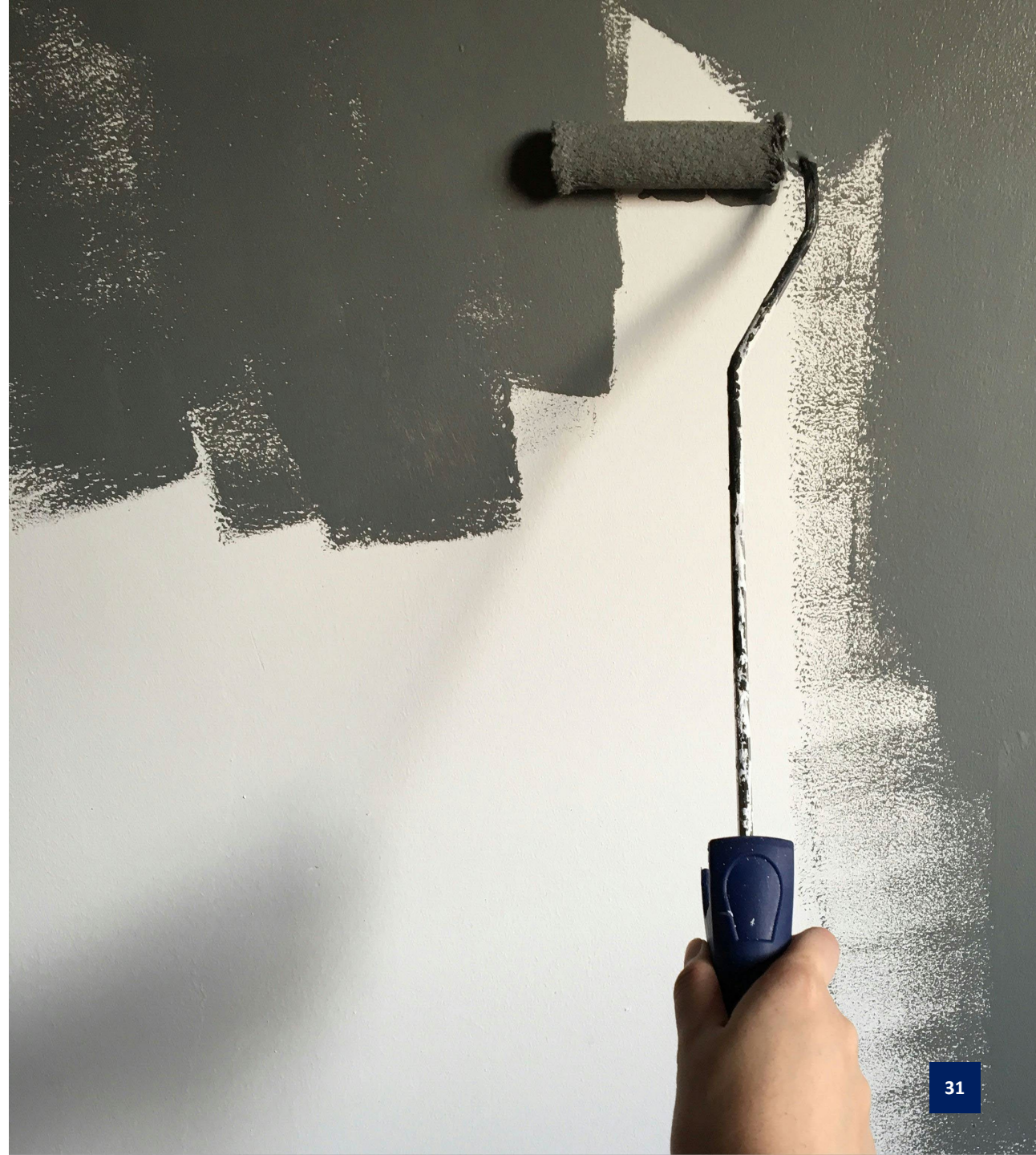

OG HVAD SÅ NÆSTE GANG . . . . (2#2)

Mulige projektforbedringer

Og afslutningsvis et par opmærksomhedspunkter, som står for evaluators egen regning:

- 1) Deltagerne kunne arbejde mere i dybden med at få en fælles forståelse for, hvad samskabelse er og hvordan det kan give mening at arbejde ud fra en samskabende tilgang. I den forbindelse kunne forberedende kompetenceudvikling være værdifuld.
- 2) Deltagerne kunne arbejde mere i dybden med at udvikle en fælles forståelse for, hvad der ligger i at arbejde med prøvehandling. Er en prøvehandling eksempelvis udtryk for en helt ny måde at arbejde på, eller er det en prøvehandling, hvis bare den enkelte deltager ikke selv har prøvet arbejdsmåden før? Er en prøvehandling et længere forløb med flere faser eller er hver enkelt fase selvstændige prøvehandling? Og, som et sidste eksempel; Hvordan trækker man systematisk læring ud af en afviklet prøvehandling og hvordan integrerer man denne læring i den næste handling?
- 3) Deltagerne kunne arbejde mere i dybden med at indhente viden om, hvordan man mere systematisk og strategisk udvikler lokalsamfund. Dette blandt andet for at få en større afklaring på, hvor meget og hvilken udvikling der skal til, for at man kan snakke om, at der kommet liv i landsbyerne.

EVALUERINGEN ER UDARBEJDET AF:

Jens Ulrich

Ledelses- og organisationskonsulent, ph.d.

Ulrich Consult ApS

Gravlevvej 4

DK-9520 Skørping

T: +45 5183 2489

E: ju@ulrichconsult.dk

Hjemmeside: www.ulrichconsult.dk

LinkedIn: www.linkedin.com/in/jens-ulrich

**ULRICH
CONSULT**

DELTAGELSE | ORGANISATION | LEDELSE

